

Kirsty Manningová

Nefritová lilie

Rodinné tajemství, sahající až do daleké Šanghaje
za druhé světové války

Australance Alexandře zůstal po matce jenom nefritový přívěšek ve tvaru lilie. Když se hrdinka ocitne v hluboké životní krizi a zároveň zjistí, že jí umírá milovaný dědeček, rozhodne se vydat na cestu hledání svých kořenů, za tajemstvím své rodiny, do Šanghaje. Román o minulosti, která má sílu měnit přítomnost, o síle přátelství, odvahy a lásky.

„Kirsty Manningová splétá dohromady málo známá fakta druhé světové války, rodinná tajemství, minulost a současnost do překrásného románu, který nebudete chtít odložit.“

– Heather Morrisová,
autorka knihy *Tatér z Osvětlemi*

Kirsty Manningová
Nefritová lilie

Kirsty Manningová

Nefritová
lilie

Přeložila Jana Žlábková

metafora

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Tato kniha je román. Jména, postavy, místa a události jsou výtvorem autorčiny imaginace a jakákoli podobnost se skutečnými událostmi a osobami, živými či mrtvými, je čistě náhodná.

THE JADE LILY © Osetra Pty Ltd. 2018
Published by Allen & Unwin, Australia
Translation © Jana Žlábková, 2021
Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2021
All rights reserved

ISBN 978-80-7625-583-8 (ePub)
ISBN 978-80-7625-582-1 (pdf)
ISBN 978-80-7625-144-1 (print)

Věnováno mým rodičům
Richardu a Carolyn,
díky nimž vím,
že má rodina je vždy domovem.

„Je pravda, že přítomnost je poznamenána minulostí,
ale budoucnost je stále v našich rukou.“

Elie Wiesel, „60 let s tíhou svědectví“
Projev na valném shromáždění OSN, 24. ledna 2005

„Kamkoli jdeš, dej do toho celé srdce.“

Konfucius, 551–479 př. n. l.

Prolog

ŠANGHAJ 14. ŘÍJNA 1944

Tehdy Romy poprvé porušila pravidla, která stanovil papá. Když nahmatala v kapse kabátu uprchlický pas a přiblížila se o další krok ke kontrolnímu stanovišti v ghettu, sevřelo se jí hrdlo. Pas jí měl umožnit studovat na univerzitě ve francouzské koncesi, a už teď bylo jasné, že se tam dostane až po večeři. Původně myslela, že stihne večerní přednášku o infekčních chorobách, ale musela jen bezmocně stát s těžkou učebnicí v tašce, jejíž popruh se jí zařezával do ramene.

Když přistoupila k neutrálně se tvářícímu japonskému vojákovi, zadržela dech. Chtěla mu ukázat učebnici, ale mladík se s povzdechem ohnal po komárovi a kývnutím naznačil, že Romy má jít dál. Byl stejně zpocený, unavený a vychrtlý jako ona.

„Do zákazu vycházení se vraťte,“ vyštěkl. „Jinak...“ prohodil a přitom si přešel prstem přes krk.

Romy přikývla, ale neodvážila se promluvit.

Byla tak vyděšená, že se bála ohlédnout, a neměla dost peněz, aby si mohla najmout některou z rikš proplétajících se mezi trolejbusy. A tak se rychlým krokem vydala směrem ke Garden Bridge. Taška s učebnicí jí bouchala do stehna. Romy si okrajem matčina kabátku setřela pot z čela a snažila se zahnat myšlenky na rodiče. Nedovolili by jí opustit ghetto. Bylo to nesmírně riskantní, a kdyby ji po tom všem chytili...

Když vstoupila na železnou konstrukci Garden Bridge,

ucítila, jak vzhůru stoupají podivné vůně linoucí se z nepočtu džunek plujících po řece Su-čou. Teplý vzduch byl prodchnutý těžkým zápachem splašků a smažených ryb, ale i příjemnou vůní kardamomu, skořice a anýzu. Rodiny v malých člunech se smály a pokřikovaly. Prádlo pověšené na šňůrách upevněných mezi trámy pohlávalo ve svěžím vánku a večerem zaznívaly úderly lžic do pánví a hrnců.

Když Romy došla až na konec mostu, spatřila pouličního prodavače nudlí, který jí věnoval bezzubý úsměv a zeptal se: „Dáte si, slečinko?“

Zavrtěla hlavou. Kručelo jí v břiše. Od rána nejedla nic kromě misky vodnaté rýže.

Šla dál a ve snaze nemyslet na jídlo vymýšlela, jak by se mohla nepozorovaně vplížit do nejluxusnějšího hotelu v Šanghaji. Po chvíli zabočila a spatřila nábřeží Bund, třpytící se podél černé řeky Chuang-pchu. Nad chodníky se tyčily banky, postavené v románském stylu, a úřední budovy, inspirované obdobím renesance, jejichž střechy byly posázené vlajkami se symbolem vycházejícího slunce. Zamířila k hotelu z období art deco, který zdobila pyramidová střecha v barvě zeleného jablka. Cathay. Před otočnými dveřmi stáli rozesmátí japonští vojáci a právě připalovali cigarety bledým, hubeným ruským prostitutkám s rudými rty, oblečeným v hedvábných šatech.

Romy je minula se skloněnou hlavou a bedlivě se snažila nenavázat oční kontakt. Byla ráda, že má na sobě matčin hnědý kabát. Už to má téměř na dosah...

Nervózně vešla do hotelové haly a dávala si dobrý pozor, aby podpatky na mozaikové dlažbě příliš neklapaly. Foyer byl plný personálu v nažehlených bílých stejnokrojích. Servírky roznášely velké lahve šampaňského a stříbrné tácy s whisky. Japonští vojáci postávali mezi německými, francouzskými a čínskými páry: muži byli oblečeni v bílých smokinách a ženy měly kolem ramen péřová boa v pastelových barvách a na krku se jim třpytily diamantové

náhrdelníky. Páry si povídaly s elegantními čínskými dáma-
mi v cheongsamech s rozparkem a stojatým límcem nebo
v plesových šatech s odhalenými zády, které si neustále peč-
livě přejížděly rukou, aby je urovnaly. Romy náhle zaslech-
la, jak číšník anglicky říká: „Dámy a pánové, následujte mě,
prosím. Představení už za chvíli začne. Doprovodím vás ke
stolům.“

Romy se rozhlížela po sále plném hedvábné dekadence,
štiplavého kouře a těžké vůně parfémů a trochu jí začaly sl-
zet oči. Cítila se nejistě a měla strach. Ale byla příliš blízko
a nemohla to vzdát. V tom baru byl člověk, kterého zoufale
hledala a kvůli němuž riskovala život.

Dělilo ji od něj jen pár kroků. Orchester začal hrát úvod-
ní tóny Gershwinova „Summertime“. Romy se zhluboka
nadechla, aby zklidnila bušící srdce, a vydala se dřevěnými
dveřmi za vůni kouře a whisky do jazzového baru.

Nikdo se to nesmí nikdy dozvědět. Jinak budou *oba* mrtví.

I. kapitola

VÍDEŇ
10. LISTOPADU 1938

Romy se rozhlížela po Wipplingerstrasse, přestože dívat se kolem sebe bylo proti nejnovějším pravidlům, jež stanovil papá. Hleděla na úlomky skla, které visely z masivních dřevěných rámců jako vylámané zuby. Krásné výlohy se přes noc změnilly v děsivé příšery, připomínající mytického *Tatzelwurma*. Širokou ulicí proudily temné kabáty, černé, hnědé, tmavomodré a šedivé, a zoufale se proplétaly mezi zdobenými kamennými budovami.

Nikdo z dospělých nevěděl, kam má jít.

Někteří se snažili zamést skleněné střepy. Shromáždil se dav a lidé se hemžili a mluvili a plakali a křičeli. Na přeplněné silnici troubila černá auta. Některá nečekala, až se cesta uvolní, a plnou rychlostí vjížděla do davu a nutila lidi, aby se rozestoupili.

Otec ji držel za jedno zápěstí a matka za druhé a vlekli ji chaosem jako malé dítě, přestože jí bylo dvanáct. Ale nic neříkala a ozývalo se jen křupání skla pod jejími botami. Snažila se řídit stanovenými pravidly a vyhýbala se očnímu kontaktu s hlavami tyčícími se nad kabáty. Soustředila se na nohy starších bratrů Benjamin a Daniela, kteří šli pár kroků před ní.

Oči jí stínil modrý baret, a tak se mohla dívat kolem sebe. Na rozbitých dveřích byly připevněné kusy papíru vlající ve větru.

Wehrt euch! Kauft nicht bei Juden!
 Chraňte se! Nekupujte od Židů!
Keine Juden!
 Žádní Židé!

Oproti včerejšku jich bylo dvojnásob. „Proč pořád vyvěšují ty cedule?“

Papá na ni pohlédl se slzami v očích, zavrtěl hlavou a vzprímeně kráčel dál. „Herr Hitler nenávidí Židy. Obávám se, že dokud budou Rakousko ovládat nacisti, nic nebude jako dřív.“

„Ale já nechápu, proč nás führer nenávidí. Proč...?“

„Tady o tom nebudeme mluvit,“ přerušil ji papá. „Ulice nejsou bezpečné... Jdeme. Vzpomeň si na pravidla, Romy.“ Papá většinou dokázal odpovědět na všechny otázky, ale teď Romy cítila, že je v koncích.

Klopýtla přes převrženou židli a mutti ji chytila za paži. Bernfeldovi se potřebovali dostat domů.

Tři bloky za nimi stávala synagoga, z níž zůstala jen hromada cihel, šedých dlaždic a hořící dřevěné trámy hroustící se pod troskami. Na cestě ležela kupa doutnajícího popela, v němž se změnilы vzácné knihy a rukopisy pocházející z knihovny synagogy.

Proplétali se mezi tím vším a Romy se rozkašlala. Pálily ji oči a v krku jako by jí hořelo. Ve vzduchu byl cítit silný zápach kouře a benzínu a těžko se jí dýchalo. Přála si, aby rodiče zpomalili. Na patě měla puchýř z nových, přezkových kožených bot a krátký kabátek se zářivě zlatými knoflíky jí dřel do paží a škrábal do zátylku.

Koutkem oka zahlédla, jak papá sáhl na vnitřní kapsu kabátu, v níž byly uloženy jejich pasy. Urazili hodně dlouhou cestu na britský konzulát, kde pak zažádali o víza.

„Studoval jsem v Oxfordu a získal doktorát. Rok jsem v jejich nemocnici učil chirurgii. Všichni mluvíme anglicky. Copak to nic neznamená?“ řekl naléhavě papá.

Úředník s řídkými šedými vlasy a zlatými kapesními hodinkami se zatvářil omluvně. „Bohužel máme svá nařízení, doktore Bernfelde. Británie zastává přísnou imigrační politiku. Máme seznam čekatelů na víza. Žádné výjimky. Dokonce ani pro takové odborníky, jako jste vy.“ Hlasitě polkl a zadíval se na své boty tak dlouze, až mu zrůžověly uši. „Amerika má stejná pravidla. Slyšel jsem, že teď už ani Palestina nepřijímá další lodě s uprchlíky. Je mi to moc líto...“ Pokrčil rameny a bezmocně zvedl ruce.

Papá přikývl, zastrčil pasy zpátky do kapsy a otočil se, aby popadl hnědý plstěný klobouk, který předtím odložil na stůl.

Úředník si odkašlal. „Víte, je jedno místo, kde *nepotřebujete* víza.“ Naklonil se k členům rodiny a téměř šeptem dodal: „Šanghaj. Vy...“ Zaváhal.

Mutti zbledla a zavrtěla hlavou.

„Možná by to stálo za pokus...“ Odmlčel se.

Papá zavrtěl hlavou a zamumlal: „*Danke*.“

Když mutti popadla Romy a vlekla ji ven z kanceláře, měla pocit, že jí přitom rozdrtí ruku. Vnímala, jak boty klapou po parketách.

Mutti nezpomalila krok až do chvíle, kdy opustili konzulát. Když se blížili k oblíbené kavárně, Romy napadlo, že se třeba zastaví na odpolední čaj. Otevřela pusku, aby se zeptala, jestli tam zajdou, ale pak si vzpomněla na jedno z pravidel. *Žádné řeči*.

Když míjeli kavárnu, nahlédla dovnitř a spatřila, jak pánové v tmavých oblecích popíjejí kávu a čtou noviny a ignorují zmatek a chaos panující venku. Představila si, jak spolu sedí u mramorového stolku. Před mutti stojí šálek s kávou a Romy má hrnek tmavé čokolády se spoustou šlehačky. Byl to jejich rituál po sobotních odpoledních hodinách klavíru. Romy měla podezření, že pan Bloch vydrží každý týden onu půlhodinu pouze z loajality k jejím bratrům. Daniel hrál v univerzitním jazzovém orchestru

a Benjamin podal přihlášku ke studiu na prestižní Wiener Staatsoper, ale nová vláda rozhodla, že nemůže studovat. Minulý týden dokázaly její nemotorné prsty zahrát bez jediného zastavení arpeggio D dur a poté úvodní takty jedné z Mahlerových symfonií. Pan Bloch nadšeně zatleskal a zvolal: „Bravo!“

Když Bernfeldovi přicházeli k obchodu s hudebními nástroji, který pan Bloch vlastnil, Romy přimhouřila oči, aby lépe viděla do výlohy, v níž vždycky stál zářivě černý klavír. Ale zbyly z něj jen ebenové nohy trčící ven rozbitým sklem.

„Hele!“ řekla a zděšeně natáhla ruku. Blondatí vojáci táhli pana Blocha za vlasy směrem ke skupince mužů středního věku, kteří klečeli na ulici a sbírali sklo a odstraňovali nepořádek. Vojáci srazili pana Blocha na kolena, a když se napřímil, menší voják ho kopl botou do břicha tak silně, že muž upadl na záda.

„*Halt! Bitte hören Sie auf!*“ Dost. Prosím, už dost!

Romy otočila hlavu a viděla, jak Benjamin přiběhl k panu Blochovi a snažil se mu pomoci, aby se mohl posadit. Daniel se přidal k staršímu bratrovi a papá jen tiše klel. Romy zadržela dech a mutti jí stiskla ruku. Až dojdou domů, kluci budou mít hodně velký problém.

Jeden z vojáků přistoupil k Benjaminovi a Romy ztuhla strachy. Ale pak se uklidnila, protože ho poznala. Byl to Franz, barytonista z Benjaminova sboru. V případě učitele hudby došlo určitě k nedorozumění a Benjamin to s kamarádem vyřeší. Ale když se Franz podíval na Benjaminu, ten jeho úsměv neopětoval. Ani mu nepodal ruku. Místo toho otočil pušku a udeřil Benjaminu pažbou do hlavy.

Ještě po mnoha letech, když už byla Romy stará paní, se snažila zapomenout, co pak následovalo, ale ta vzpomínka se jí pevně vryla do paměti.

Vojáci srazili Benjaminu a pana Blocha na dlažbu. Z uší jim vytryskla krev a stékala dolů po bradě. Mutti vykřikla a dav kolem nich ztichl. Romy téměř nedýchala, a když vo-

ják zvedl pušku k rameni, ucítila pach potu, kouře, moči a strachu.

Výstřel.

„Benjamine!“ Kus Benjaminova čela explodoval zároveň s uchem a Romy ztuhla hrůzou. Do obličejů jí vystříkla teplá krev.

Další výstřel.

Bezvládné tělo pana Blocha padlo na dlažební kostky.

Mutti, která stála vedle Romy, se zhroutila na zem. Daniel se chtěl vrhnout k Benjaminovi, ale Franz ho popadl za krk.

Romy stála jako přimrazená. Její bratr...?

Benjamin byl mrtvý.

Papá vyl jako vlk a snažil se razit si cestu davem ke svému synovi, ale zeď ramen mu v tom zabránila. Ozvala se rána a po ní následovaly další výstřely a tentokrát padli na chodník všichni. Romy cítila, jak se jí do kolen zaráývají úlomky skla, a rozplakala se.

Náhle ji pevná ruka vytáhla zpod muže, pod jehož tělem zčásti ležela, a Romy se odplížila k ledové kamenné zdi mezi obchody. Pak se o ni opřela.

Papá seděl na zemi a měl hlavu v dlaních. Mutti se snažila posadit, ale nemohla dýchat. Romy mlčela. Byla v šoku a cítila prázdnotu.

Když vojáci přikázali všem mladým mužům, ať se uprostřed ulice postaví do řady, zadržela dech.

Náhle se rozplakala. Opravdu chtějí zastřelit i Daniela?

Velitel mávl rukou a tři zakrytá nákladní auta vyrazila vpřed. Všichni mladíci, včetně Daniela, dostali pokyn, ať vlezou dovnitř. Když Daniel nastupoval do auta, ohlédl se přes rameno a očima plnými strachu se podíval tam, kde byli papá a mutti.

„Danieli!“ vykřikla mutti.

Papá vyrazil k Danielovi, ale náhle spatřil pana Grubera, jak si k nim razí cestu davem. Měl ztrhanou, bledou tvář a položil tatínkovi ruce na ramena.

„Musíš pryč, Oskare. Hned teď! Kvůli Romy a Martě. Jinak vás všechny zabijou. Odjed' z Vídně. Rakousko přišlo o rozum.“

Papá zavrtěl hlavou. „Já... Benjamin, Daniel. Mí chlapci...“ Zlomil se mu hlas a po chvíli dodal: „Neopustím je. Já... já nemůžu.“ Sklonil hlavu a začal vzlykat. Lidé kolem nich si navzájem pomáhali vstát. Někteří se snažili nedívat tam, kde stál papá, jako by je jeho neštěstí mohlo nakazit, zatímco jiní na něj hleděli usazenými očima plnými soucitu.

Mutti se připlazila ke svému muži a objali se a vzlykali a kolébali se do stran.

Pan Gruber se sklonil. „Pomůžu vám,“ zašeptal. „*Musíte* se dostat přes hranice. Měli byste hned odjet.“

Romy cítila, jak je zpocená, a srdce jí zběsile tlouklo. Kolena pořezaná od skla ji páčila. Udělalo se jí slabo. A pak všechno zahalila tma...

Když se probrala, měla zabořenou tvář do krku tatínka, který ji nesl v náručí po Wipplingerstrasse. Bledá maminka šla hned za nimi a měla položenou ruku na Romyině rameni, aby ji chránila. Při každém kroku se jí v hlavě rozbušilo. Buch buch buch. Jdou domů, nebo někam odjíždějí?

Romy se podívala přes otcovo rameno. Byl večer a v jedné z nerozbitých pouličních lamp poblikávalo žluté světlo. Nad markýzou visel vybledlý obrázek s kominíkem. Pod ním bylo jasně zelenými a červenými písmeny napsáno: *Geh nicht am Glück vorbei.*

Nenechte si utéct štěstí.